

VARSINAIS-SUOMEN MERITEOLLISUUDEN TILA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Tapio Karvonen
11.2.2010

Taustaa selvitykselle

- Meriteollisuudessa vallitsee voimakkaan epävarmuuden tila taloudellisen taantumien ja uusien merkittävien laivatilausten puuttumisen vuoksi
- Meriteollisuus on merkittävä osa varsinaissuomalaisista teollisuus-toimintaa, ja telakan toiminta on keskeistä myös lukuisille verkostoyrityksille
- Selvityksessä kartoitettiin vuoden 2010 tilanne ja tulevaisuudennäkymät Varsinais-Suomessa toimivissa meriteollisuusyrityksissä
- Selvityksen pääpaino on vuodessa 2010, mutta meriteollisuuden tulevaisuudenkuvia tarkastellaan myös hieman pidemmällä aikavälillä tulevaisuuden kehityssuuntien valottamiseksi
- Selvitys tehtiin Koneteknologiakeskus Turku Oy / Meriklusteriohjelman tilauksesta ja sen toteutti Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus (MKK)

Tavoitteet

- Selvityksen tavoitteina on
  1. Hahmotella meriteollisuuden tilannekuvaa 2010 ja ennakoida tilanne 2010 reaalisesti
  2. Arvioida tilanteen vakavuus suhteessa käynnissä olevaan rakennemuutokseen ja muodostaa käsitys ennakoivista toimenpiteistä, joilla voidaan minimoida negatiivisia vaikutuksia
  3. Luoda pohja ennakoivien toimenpiteiden suunnittelulle ja käynnistämiseksi meriteollisuuden elinkelpoisuuden ylläpitämiseksi ja kasvumahdollisuuksien luomiseksi

Aineistot

- Lähdeaineistoina on käytetty pääasiassa MKK:ssa vuoden 2009 aikana toteutettuja meriteollisuuteen liittyneitä selvityksiä:
  1. Meriteollisuuden kansainvälistymisselvitys (kevät 2009)
  2. Meriteollisuuden näkymät (kevät 2009)
  3. Lounais-Suomen meriklusterin taloudelliset tunnusluvut (syksy 2009)
  4. Meriteollisuuden suhdannekysely (syksy 2009)
- Lisäksi tehtiin täydentäviä haastatteluita alan keskeisiin yrityksiin ja organisaatioihin yritysten näkymiin ja tarpeisiin liittyen

Meriteollisuus Varsinais-Suomessa

- Meriteollisuudessa toimii Varsinais-Suomessa noin 200 yritystä, joista valtaosa Turun seudulla
- Vuonna 2007 meriteollisuustoimipaikkojen liikevaihto muodosti 6,2 % (merisektori 4,9 %) kaikkien varsinaissuomalaisten yritystoimipaikkojen liikevaihdosta ja meriteollisuustoimipaikkojen henkilöstö 5,8 % (merisektorin henkilöstö 4,1 %) yritystoimipaikkojen henkilöstöstä
- Vuonna 2007 meriteollisuustoimipaikkojen liikevaihto muodosti 11,8 % (merisektorin liikevaihto 9,4 %) varsinaissuomalaisten teollisuustoimipaikkojen liikevaihdosta ja meriteollisuustoimipaikkojen henkilöstö 9,9 % (merisektorin henkilöstö 7,0 %) teollisuustoimipaikkojen henkilöstöstä, mukaan lukien tietojenkäsittelypalvelu sekä muu liike-elämää palveleva toiminta
- Vuosi 2008 oli taitekohta monen meriteollisuusyrityksen liikevaihdon ja henkilöstön kasvulle, ja vuonna 2009 molemmat ovat pienentyneet merkittävästi

Meriteollisuus Varsinais-Suomessa

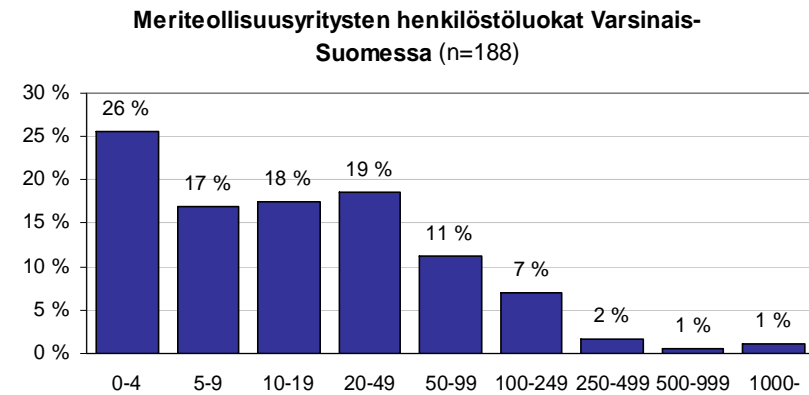
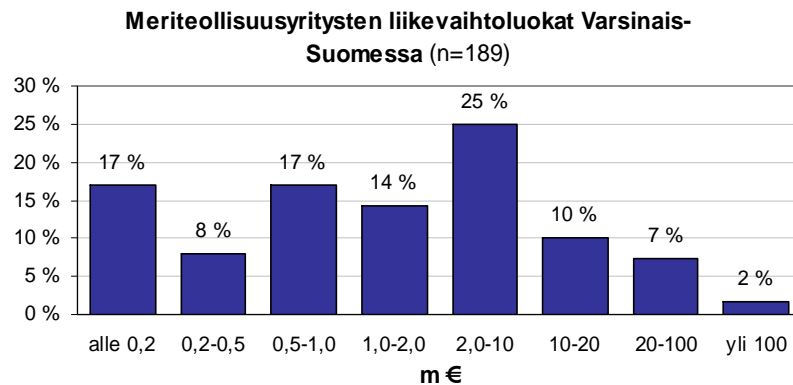
LIIKEVAIHTO					
	Kaikki yritykset, Mrd €	Meriteollisuus-yritykset, Mrd €	Meriteollisuus-yritysten osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta	Merisektori, Mrd €	Merisektorin osuus kaikkien yritysten liikevaihdosta
2007	28,68	1,78	6,2 %	1,41	4,9 %
2008	..	2,05	..	1,63	..
HENKILÖSTÖ					
	Kaikki yritykset, hlöä ¹	Meriteollisuus-yritykset, hlöä	Meriteollisuus-yritysten osuus kaikkien yritysten henkilöstöstä	Merisektori, hlöä	Merisektorin osuus kaikkien yritysten henkilöstöstä
2007	130 000	7 600	5,8 %	5 400	4,1 %
2008	..	7 900	..	5 500	..

¹ Tilastokeskus (2009): Yritysten toimipaikat maakunnittain

Meriteollisuusyritysten toiminta 2008

- Keskimääräisen Varsinais-Suomessa toimivan meriteollisuusyrityksen liikevaihto on noin 1,2 miljoonaa euroa ja se työllistää 13 henkilöä (liikevaihdon ja henkilöstön mediaani 2008)
- Keskimääräisessä meriteollisuusyrityksessä merisektorin osuus on noin 40 % liikevaihdosta (mediaani)
- Merisektori muodostaa 80 % meriteollisuusyritysten kokonaisliikevaihdosta Varsinais-Suomessa

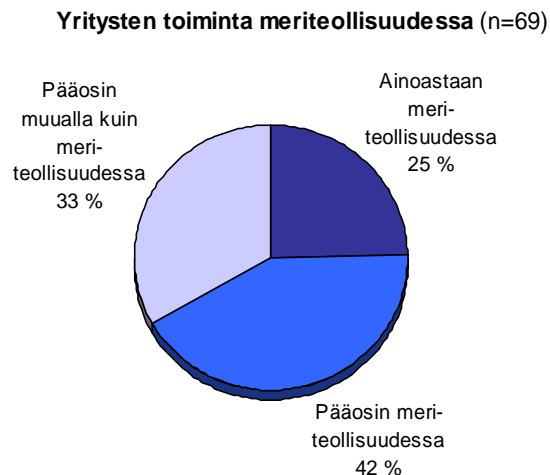

Lounais-Suomen meriklusterin taloudelliset tunnusluvut (2009)

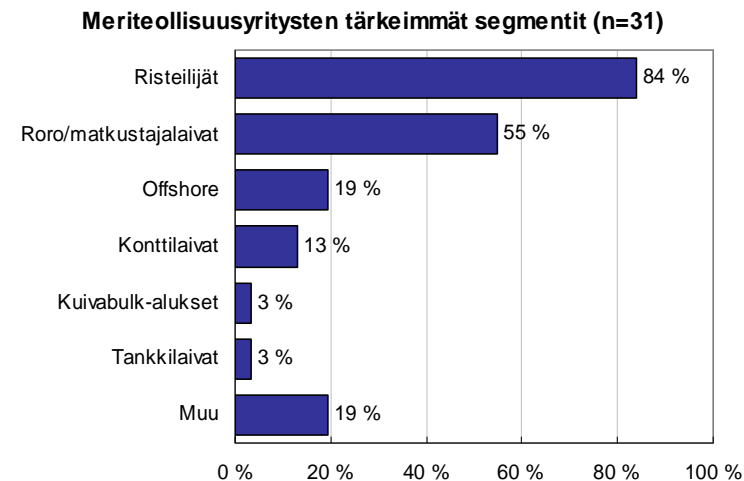

Meriteollisuusyritysten toiminta

- Varsinais-Suomessa toimivista meriteollisuusyrityksistä $\frac{2}{3}$ toimii joko ainoastaan tai pääosin meriteollisuudessa
- Meriteollisuusyritykset ovat yleisimmin erikoistuneet korkeaa erityisosaamista vaativiin risteilijöihin ja ro-ro/matkustajalaivoihin

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

Meriteollisuuden kansainvälistymisselvitys(2009)

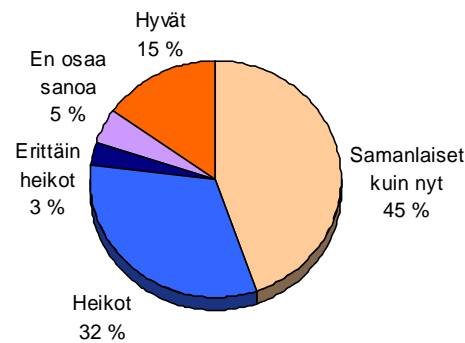

Meriteollisuusyritysten näkymät 2010

- Meriteollisuuden näkymät vuodeksi 2010 ovat kokonaisuudessaan synkät
- Yrityksistä 45 % uskoo tilanteen jatkuvan nykyisenkaltaisena (syksyllä 2009 lähes kolmanneksella yrityksistä henkilöstöä oli lomautettuna), yrityksistä 35 % uskoo tilanteen edelleen heikentyvän ja ainoastaan 15 % yrityksistä odottaa vuodesta 2010 hyvää

Liiketoiminnan tulevaisuudennäkymät

2010 (n=65)

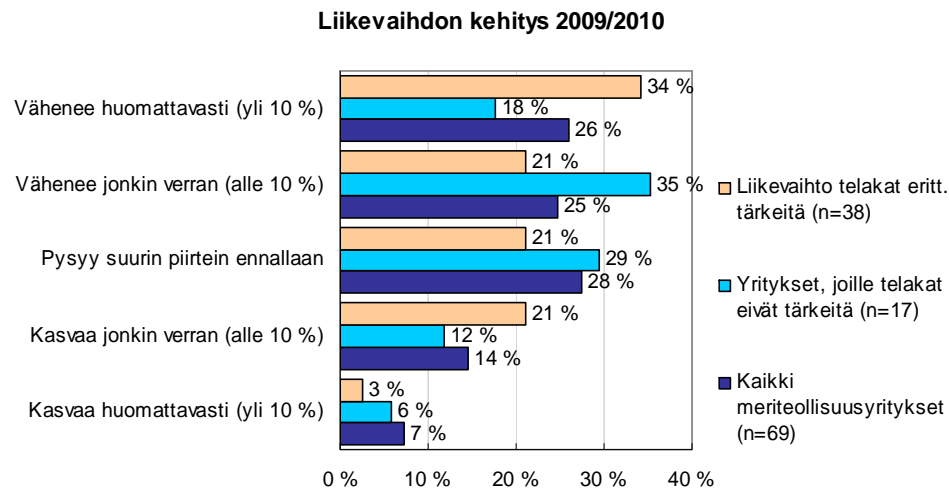

Lounais-Suomen meriklusterin taloudelliset tunnusluvut (2009)

Liikevaihdon kehitys 2009/2010

- Puolet meriteollisuusyrityksistä ennakoii liikevaihtonsa vähenevän vuonna 2010, kasvua odottaa vain viidennes
- Huomattavaa liikevaihdon vähenemistä ennakoidaan etenkin niissä yrityksissä, joille kotimaiset telakat ovat erittäin tärkeitä asiakkaita, toisaalta viidennes telakat erittäin tärkeinä asiakkaina kokevista yrityksistä odottaa myös liikevaihdon hienoista kasvua

Huom. Neljännes yrityksistä, jotka kokevat kotimaiset telakat erittäin tärkeinä asiakkaina, toimii pääosin muualla kuin merisektorilla

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

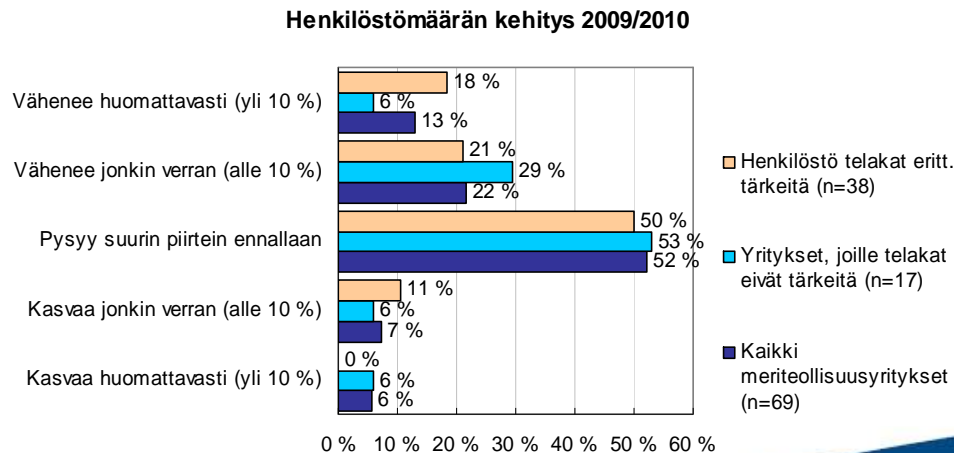
Turun yliopisto

MERENKULKUALAN KOULUTUS- JA
TUTKIMUSKESKUS

Henkilöstömäärän kehitys 2009/2010

- Henkilöstömäärän kehitys meriteollisuusyrityksissä arvioidaan selvästi negatiiviseksi
- Kolmannes yrityksistä ennakoii henkilöstön vähennystarpeita, lisäystarpeita vain joka kymmenes
- Arvio henkilöstön vähennystarpeesta vuoden sisällä on noin 1 100–1 300 henkilöä (ml. STX:n Turun telakan ilmoittama 430 henkilön vähennys), mutta yksittäisten yritysten ratkaisut voivat muuttaa määrää ratkaisevasti

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

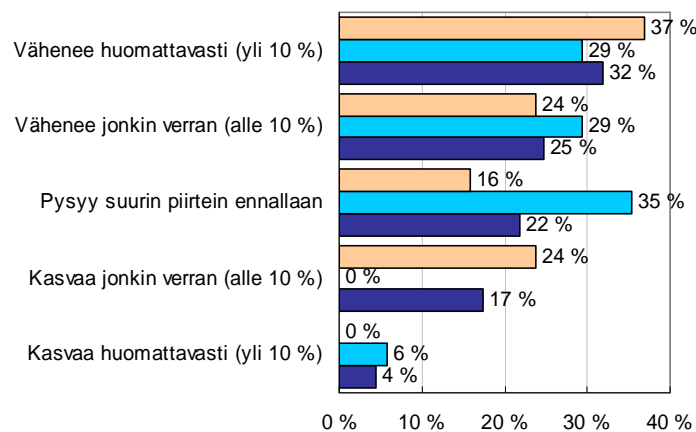
Turun yliopisto

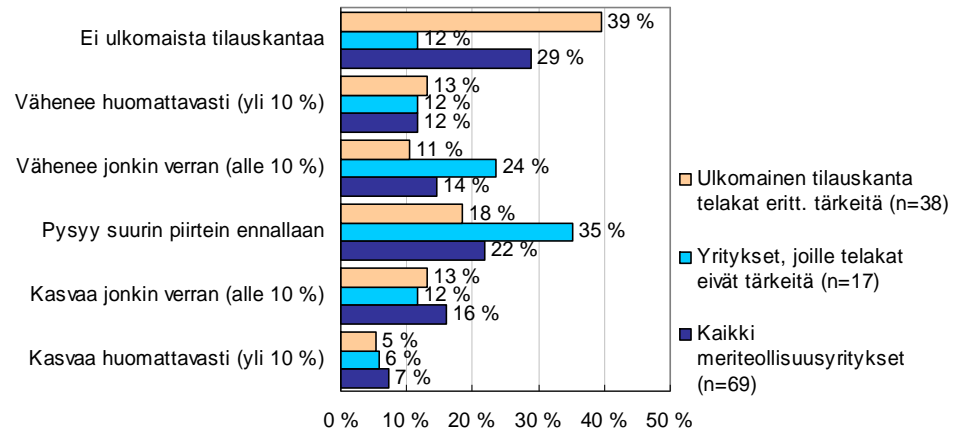
Tilaukannan kehitys 2009/2010

- Tilaukantojen arvioidaan edelleen vähenevän meriteollisuus-yrityksissä vuonna 2010
- Etenkin kotimaisen tilaukannan vähenemisen ennakoidaan olevan voimakasta: kotimaisen tilaukannan vähenemistä ennakoi 57 %, kun taas ulkomaisen tilaukannan vähenemistä ennakoi enää 26 % yrityksistä

Kotimaisen tilaukannan kehitys 2009/2010

Ulkomaisen tilaukannan kehitys 2009/2010

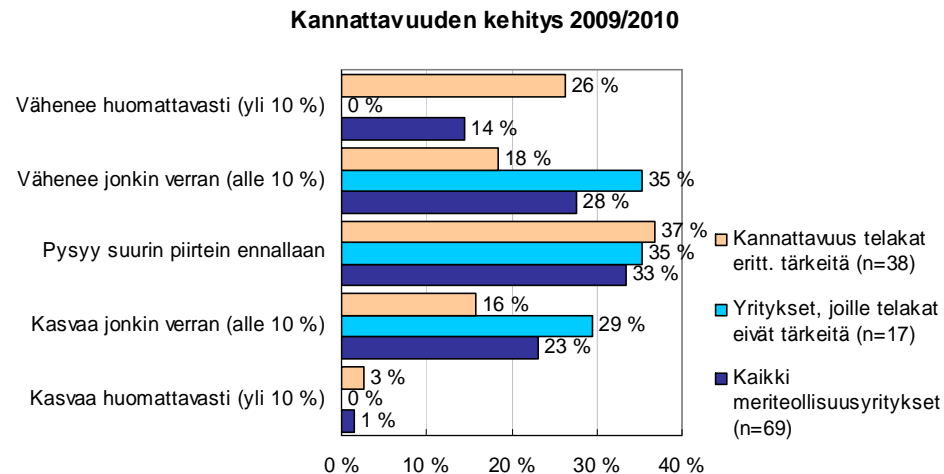

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

Kannattavuuden kehitys 2009/2010

- Meriteollisuusyritykset arvioivat myös toimintansa kannattavuuden heikentyvän edelleen hieman vuonna 2010, kolmannes yrityksistä arvelee kannattavuuden säilyvän ennallaan
- Kannattavuuden heikentymistä ennakoidaan etenkin niissä yrityksissä, joille telakat ovat erittäin tärkeitä asiakkaita; näistä 44 % arvelee kannattavuuden heikentyvän

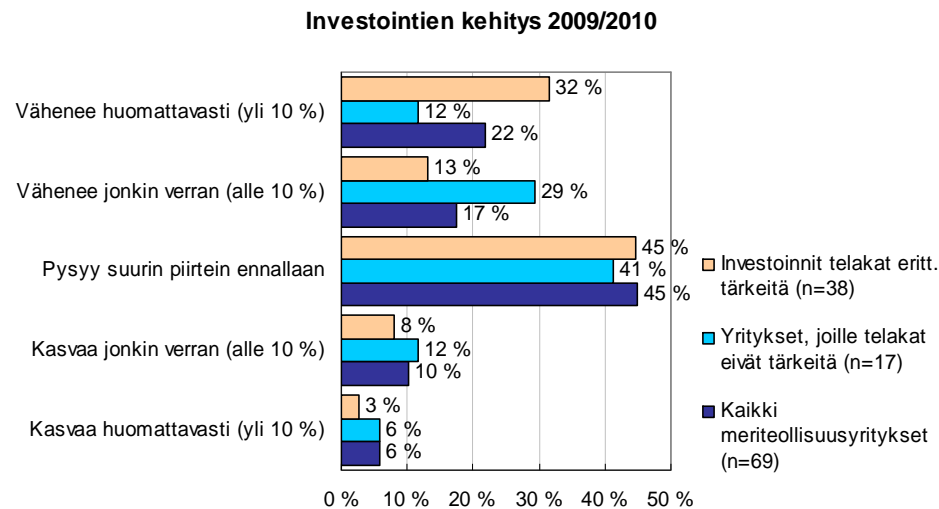

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

Investointien kehitys 2009/2010

- Investointien lykkääminen jatkuu myös vuonna 2010
- Investointien ennakoi säilyvän vuoden 2009 tasolla 45 % yrityksistä, mutta lähes 40 % arvioi niiden edelleen vähenevän
- Investointien huomattavaa vähenemistä ennakoidaan etenkin niissä yrityksissä, joille telakat ovat erittäin tärkeitä asiakkaita

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

Tiivistys: Miltä vuosi 2010 näyttää meriteollisuudessa?

- Heikolta miltä tahansa kantilta katsottuna: liikevaihto ja henkilöstömäärä laskevat, tilauskanta vähenee etenkin kotimaassa, investointeja vältetään ja kannattavuus heikkenee
- Epävarmuus tulevaisuudesta on suurta
- Yritysten strategiat todennäköisesti tulevat muuttumaan, jotta ne voisivat selvitä vaikeasta ylimenokaudesta
- Uusien asiakkaiden hankinta nousee merkittävään asemaan viimeistään vuoden 2010 aikana, ellei STX saa uusia tilauksia
- Korvaavan toiminnan lisääminen on erittäin haasteellista, sillä metallialalla kysyntä on heikkoa
- Vuoden 2010 tilanteeseen vaikuttaa joidenkin yritysten osalta vielä STX:n päätös siitä, lisäävätkö he verkostoyritysten käyttöä telakalla viimeisen aluksen valmistamisessa
- Irtisanottuja tulee olemaan satoja ja lomautettuja tuhansia, maksuvaikeudet lisääntyvät
- Valtion tilausten aikaistamishankkeet helpottavat toteutuessaan tilauspulaa joissakin yrityksissä

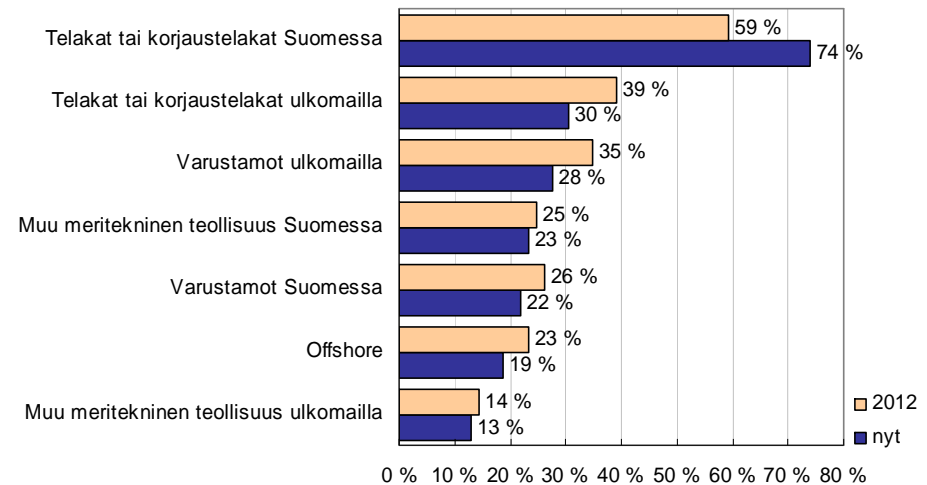

Meriteollisuuden tulevaisuudenkuvat

- Suurin osa meriteollisuusyrityksistä aikoo ainakin keväisten näkymien mukaan jatkaa toimintaansa tulevaisuudessa nykyisenkaltaisena
- Suomessa kasvumahdollisuuksia meriteollisuudessa ei juuri ole, joten mahdollisen laajentumisen edellytys on usein siirtyminen ulkomaille tai muille toimialoille
- Tulevien vuosien aikana kansainvälistyminen, vähintään ulkomaisten asiakkaiden lisääminen, voi olla monen meriteollisuusyrityksen kohdalla ainoa selviytymisen mahdollisuus maapuolelle suuntautumisen ohella

- Tulevaisuudessa potentiaalisina asiakkaina nähdään nykyistä useammin ulkomaisia telakoita ja varustamoja, kun taas kotimaiset telakat nähdään selvästi nykyistä harvemmin tärkeinä asiakkaina

Tärkeät tai erittäin tärkeät asiakkaat nyt ja 2012 (n=69)

Meriteollisuuden suhdannekysely (2009)

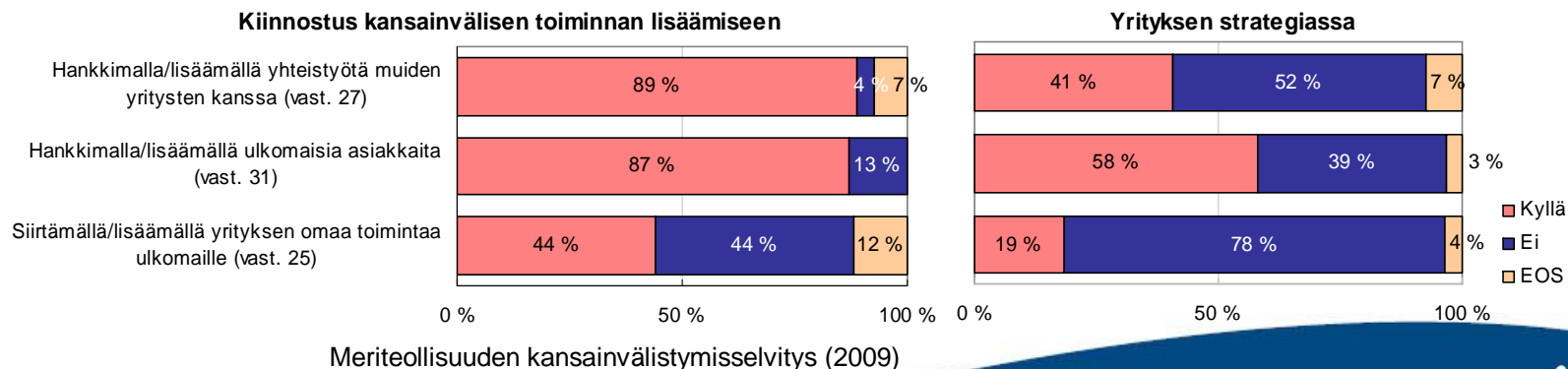
Meriteollisuuden kehityskulkuja

- Yritysten näkymät meriteollisuuden todennäköisistä kehityskuluista viiden vuoden sisällä antavat viitteitä murrosvaiheesta
- Todennäköisinä kehityskulkuina nähdään erityisesti
  1. Julkisten tukien merkitys telakkateollisuuden kilpailukyvyn turvaamisessa
  2. Yritysten strategioiden merkittävä muutos (mm. maapuolelle suuntautuminen) sekä
  3. Keskisuurten yritysten kansainvälistyminen
- Epätodennäköisimpinä kehityskulkuina nähdään
  1. Työvoimapula
  2. Nykyistä suurempien risteilijöiden rakentaminen sekä
  3. Meriteollisuussektorin kokonaisuudessaan positiivinen kehitys Suomessa

Tulevaisuudenkuvia: kansainvälistyminen (1)

- Kiinnostus yritystoiminnan kansainvälistämiseen on meriteollisuusyrityksissä suurta – ainakin ajatustasolla
- Eniten yrityksiä kiinnostaa kansainvälisen toiminnan lisääminen yritysytteistyön ja ulkomaisten asiakkaiden kautta, riskialtis oman toiminnan siirtäminen tai lisääminen ulkomailla sen sijaan kiinnostaa selvästi harvempaa yritystä
- Käytännössä kansainvälistyminen on kuitenkin monessa yrityksessä alkutekijöissään, sillä selvästi kiinnostuneita harvemmalla yrityksellä kansainvälistyminen sisältyy yrityksen strategiaan

Tulevaisuudenkuvia: kansainvälistyminen (2)

- Kansainvälistymiseen liittyy aina merkittäviä riskejä ja haasteita, joista taloudelliset riskit koetaan ylivoimaisesti suurimpina. Myös ammattitaitoisen työvoiman saanti sekä useat uuteen toimintaympäristöön liittyvät tekijät saavat monet epäröimään yrityksen kansainvälistymistä
- Onnistuessaan kansainvälistyminen kuitenkin tarjoaa yrityksille mahdollisuuden laajentaa toimintaansa – mahdollisesti uusille toimialoille – ja verkostoitua tehokkaammin alan muiden toimijoiden kanssa
- Kokemuksia kansainvälistymisestä on jo monella yrityksellä ja tietoa saatavilla runsaasti – keskeistä on saada resurssit tehokkaasti käyttöön myös pk-yrityksissä

Tulevaisuudenkuvia ja yritysten näkemyksiä (1)

- Epävarmuus meriteollisuuden tulevaisuudesta kuvastuu yritysten avoimissa kommentteissa mm. sekä keväällä 2009 toteutetussa meriteollisuuden näkymät -selvityksessä että syksyllä 2009 toteutetussa meriteollisuuden suhdannekyselyssä
- Vaikka osa vastauksista liittyy maailmanlaajuiseen lamaan, on vastauksista selvästi näkyvissä myös meriteollisuuden rakenteellinen muutos ja tarve uusiutua meriteollisuuden tulevaisuuden kilpailukyvyn turvaamiseksi

Tulevaisuudenkuvia ja yritysten näkemyksiä (2)

- Risteilyalusten kysyntä tulevaisuudessa vaikuttaa monen yrityksen toimintaan
- Osa vastaajista uskoo valmistavan laivantuotannon siirtyvän kokonaan pois Suomesta tai jopa koko Euroopasta Kaukoitään, osa puolestaan uskoo erikoistumista vaativien laivatyyppien rakentamisen säilyvän myös tulevaisuudessa Euroopassa, mm. offshore tarjoaa mahdollisuuksia tulevaisuudessa
- Erikoistumista koko verkostossa, osaamisen ja toimintojen ylläpitämistä, uusiutumiskykyä, kustannustehokkuuden parantumista sekä kansainvälistymistä pidetään meriteollisuuden säilymisen kannalta erittäin tärkeinä
- Merkittäviä mainintoja saa myös poliittinen päätöksenteko, sillä valtiovallan tuilla voitaisiin selvitä vaikean ylimenokauden ohi. Tuilta kaivataan myös muuta kuin suoraa taloudellista tukea, sillä ”kannettu vesi ei kaivossa pysy”

Meriteollisuuden mahdollisuuksia (1)

- Meriteollisuusyritysten yhtenä mahdollisuutena nähdään suuntautuminen muille toimialoille. Osa meriteollisuusyrityksistä tulee kasvattamaan maapuolen asiakkaiden osuutta nykyisestä tai siirtymään kokonaan maapuolen hankkeisiin, kunnes uusia laivapuolen töitä taas tulee tarjolle.
- Toisena mahdollisuutena nähdään osaamisen kehittäminen erikoisalusten rakentamisessa. Uusia mahdollisuuksia nähdään esimerkiksi offshore-markkinoilla sekä uusien laivatyyppien kehittämisessä.

Meriteollisuuden mahdollisuuksia (2)

- Monissa yrityksissä nähdään myös tiukentuvien ympäristömääräysten tuomat mahdollisuudet: päästövaatimusten kehitys, energiatehokkuus, vaihtoehtoiset polttoaineet ja yleensäkin nykyistä ympäristöystävällisempien ja kestäväää kehitystä tukevien alusten rakentaminen, joista suomalaisilla yrityksillä on jo nyt vahvaa näyttöä. Esimerkiksi Oasis of the Seas -aluksen rakentamisessa kiinnitettiin erityistä huomiota energiatalouteen ja päästöjen minimointiin.⁴
- Kansainvälistyminen on läpileikkaava mahdollisuus osana kaikkia yllä mainittuja kehityssuuntia

⁴ Seatec (2009): Suomen meriteknologiajulkaisu 2009

Yrityshaastattelut

- Marras-joulukuussa 2009 haastateltiin 10 keskeistä meriteollisuusyritystä, kaksi julkisen sektorin toimijaa sekä Meriteollisuusyhdistys
- Haastattelut kattavat laivanrakennuksen kirjon suunnittelusta viimeistelyyn
- Haastateltujen yritysten joukossa on yrityksiä suunnittelu-toimistoista metallirakenteiden kokoonpanijoihin ja laivasisustajiin sekä STX:n Turun telakka
- Haastatteluissa esiin nousseet keskeiset näkemykset meriteollisuuden lähitulevaisuuden näkymistä, yritysten suunnitelmista ja tukitarpeista esitetään seuraavaksi

Haastattelurunko 1: Yritykset (1/2)

1. Telakan merkitys ja lähitulevaisuudennäkymät
  - Miten telakan mahdollinen hiljeneminen vaikuttaa yritykseen?
    - vaikutukset henkilöstöön ja liikevaihtoon
    - ulkomaalaiset työntekijät, työvoiman kotipaikat
    - muiden asiakkaiden merkitys
2. Yrityksen oma kiinnostus
  - Mitä omia suunnitelmia on olemassa?
  - Mihin suuntaudutaan: maa-/meripuoli vai niiden yhdistelmä?
  - Resurssit, vahvin osaamisala ja kehittämisen edellytykset
  - Potentiaaliset asiakkaat
  - Kansainvälistyminen, millä asteella tällä hetkellä? (mitä tehty, millainen kansainvälistyminen kiinnostaa ja minne, resurssit?)
  - Yhteistyön merkitys
  - Kehitys, investoinnit, innovaatiot, uudet teknologiat

Haastattelurunko 1: yritykset (2/2)

3. Tukitoimenpiteet

- Millaisia ja mihin liittyen kaivataan? (koulutus, työllisyysperusteiset investoinnit/investointituki, yhteistyö/millainen?, yrityksen kehittämisavustus, muu yritystuki, muutosturvapalvelu, korvaavien työpaikkojen luominen, yrittäjäkoulutus..)
- Mitä konkreettisia toimia julkiset toimijat voisivat heti tehdä, mihin yritys voisi itse osallistua?

4. Mahdollisuus muuhun veturiyritykseen kotimaasta?

5. Arvio verkostoyritysten ja alihankkijoiden tilanteesta

- Mahdollisuus kansainvälistyä (miten?) tai siirtyä maasektorille

6. Muuta?

Haastattelurunko 2. Muut organisaatiot

- Rakennemuutoksen alueelliset vaikutukset ja tarjolla olevat tukitoimenpiteet
  - Koulutus, työllisyysperusteiset investoinnit, investointituki, yhteistyö/millainen?, yrityksen kehittämisavustus, muu yritystuki, muutosturvapalvelu, korvaavien työpaikkojen luominen, yrittäjäkoulutus...
- 1. TE-keskus
  - Näkemys rakennemuutoksen vaikutuksista alueella, millaisia keinoja vaikuttaa ja millaisia tukia tarjolla yrityksille
- 2. TSEK
  - Kuntayhteistyöhön liittyvät keinot yritysten tukemiseksi
- 3. Meriteollisuusyhdistys
  - Näkemys tulevaisuudesta, tuki- ja vaikutuskeinot

Yritysten lähitulevaisuuden näkymät (1)

- Haastatellut yritykset ovat jo hyvin varautuneet telakan tilapäiseen hiljenemiseen
- Telakan merkitys yrityksille on ollut viime vuosina erittäin suuri ja osalle se on ollut käytännössä ainut asiakas, koska Oasis-luokan projektit ovat olleet niin suuria, ettei muita töitä ole edes voitu ottaa vastaan
  - Nyt vastaavasti pudotus on suurta, kun hankkeet valmistuvat
- Vaikutus eriaikainen toimitusketjussa: alkuvaiheen yrityksillä (suunnittelu, konepaja ym.) ei enää töitä telakalle, kun taas viimeistelyvaiheen yrityksillä (sisustus) täysi työkuorma syksyyn 2010 saakka
  - Uuden tilauksen vaikutus aktualisoituu vastaavalla viiveellä ketjun eri osiin eli kaikilla on tyhjä vaihe jossain kohtaa
- Telakan suurta työllistävää vaikutusta hyvin vaikea korvata muilla töillä verkostoyrityksissä

Yritysten lähitulevaisuuden näkymät (2)

- Yritysten näkymät kokonaisuudessaan optimistiset; yrityksissä muistetaan laivanrakennusteollisuuden aaltoileva luonne ja positiivisin mielin odotetaan uutta tilausta telakalle
- Monella yrityksellä jo tällä hetkellä kansainvälisiä asiakkaita tai toimintaa
- Laivanrakennuksessa tullaan todennäköisesti tulevaisuudessa käyttämään nykyistä enemmän ulkomaista työvoimaa ja alihankintaa
- Arvion mukaan Allure of the Seas -alusta tällä hetkellä rakentavista verkostoyritysten työntekijöistä puolet on ulkomaalaisia (n. 700)
- Työvoimavähennysten puskurina toiminut pitkälti ulkomaisen työvoiman sekä alihankintana tehdyn työn vähentäminen, mahdolliset vuoden 2010 henkilövähennykset koskevat enenevästi kotimaista työvoimaa

Yritysten kiinnostus ja mahdollisuudet (1)

- Haastatelluilla yrityksillä konkreettisia tulevaisuudensuunnitelmia
- Kansainvälinen toiminta tulee lisääntymään erityisesti niillä, joilla siitä jo on kokemusta, muiden osalta korostuvat etenkin Venäjälle suuntautuvat pidempikestoiset projektit ja asiakkaiden hankkiminen muilta toimialoilta
  - Venäjän projektit ensisijaisesti maapuolen töitä
- Eurooppalaiset telakat eivät juuri kiinnosta, ellei niihin jo ole jalansijaa
  - Kilpailu erittäin kovaa ja varsinkin Italian ja Ranskan telakoille ulkomaisten vaikea päästä ja toimia (mm. kulttuurierot)
  - Parhaat mahdollisuudet Saksassa
- Kansainvälisimmät yritykset vahvistavat meripuolen osaamista ja pyrkivät uusille markkinoille
  - Kaukoidässä suuret markkinat
  - Varustamojen merkitys asiakkaana kasvaa

Yritysten kiinnostus ja mahdollisuudet (2)

- Monella yrityksellä toiminnan painopiste siirtyy tulevaisuudessa maapuolelle, mm. rakentamiseen, kone- ja laiteteollisuuteen sekä energiapuolelle
  - Osalle yrityksiä vain iso risteilijätilaus toisi laivapuolen töitä, pienemmät alustilaukset työllistävät ensisijaisesti telakan omaa väkeä sekä tiettyjen alojen verkostoyrityksiä
  - Positiivista se, että usein voidaan tarjota samoja tai samantyyppisiä tuotteita modifioituna myös maapuolelle
- Maapuolen projektit pienempiä, joten asiakaskunnan laajentaminen on välttämätöntä
- Laivanrakennuspuolen osaaminen halutaan kuitenkin säilyttää tulevaisuudessakin
- Yhteistyökumppaneita sekä kotimaassa että kansainvälisesti
- Kotimaisen monialaisen yritysverkoston merkitys erittäin tärkeä, mutta saman alan toimijat nähdään usein enemmän kilpailijoina kuin kumppaneina

Tukitoimenpiteet (1)

- Tukitoimenpiteet ensiapua, jolla voidaan selvitä suvantovaiheen yli, mutta tärkeintä on panostaa yritysten kilpailukyvyn parantumiseen
- Tärkeää ennakoiva tuki ja nopea reagointi tilanteeseen
- Meriteollisuusyrityksiä kuunnellaan paikallisesti kiitettävästi, mutta viesti on saatava myös valtion taholle tehokkaiden toimien mahdollistamiseksi
  - Yritysten ja alueellisten toimijoiden yhteistyö ja -esiintyminen tärkeää, jotta tilanteen vakavuus tulee riittävän painokkaasti esille
- Monelle yritykselle konkreettisten tukitarpeiden esittäminen on hankalaa

Tukitoimenpiteet (2)

- Yleisimmäksi tukitarpeeksi nousi koulutus, joka voidaan räätälöidä monelle yritykselle sopivaksi
  - Teemoina mainittiin offshore, projektinhallinta, työnjohto, suunnitteluverkoston koulutus ja kielitaito
- Koulutukseen panostaminen tärkeää hiljaisena aikana avainhenkilöiden säilyttämiseksi ja osaamisen kerryttämiseksi tulevaisuuden tarpeita varten
- Myös investointituelle on tarvetta maapuolen tuotantoon soveltuvan laitteiston hankintaa varten
- Kansainvälistyminen sisältää kustannuksia ja erilaisia haasteita, tuki olisi monille yrityksille tarpeen
  - Hyödyttää suomalaisen meriteollisuuden säilymistä muutostilanteessa
- Varsinkin Venäjän yhteistyöhankkeisiin tarvitaan myös julkisten toimijoiden panostusta

Tukitoimenpiteet (3)

- Innovaatiotuet mainittiin meriteollisuuden kannalta tärkeinä tukimuotoina
  - Uusiin aluksiin liittyy aina innovaatioita
  - Suomalaisen meriteollisuuden vahvuus on erikoisosaamisessa, bulkkituotteita täällä ei kannata tehdä
- Rahoituksen takaaminen sekä telakalle että tilaajalle erittäin tärkeää, koska tuotteet (=laivat) ovat todella kalliita
- Varustamoille ohjattavat tuet (esim. tax lease -järjestelmän käyttöön otto)
  - Välittyvät tilauksina telakalle ja verkostolle
- Oleellista on, että tukitoimenpiteet aloitetaan ennen kuin tilanne kaatuu päälle
  - Ennakoiva tuki on paljon parempi kuin rakennemuutostuki, jolloin ollaan jo kriisissä

Mahdollisuus muuhun veturiyritykseen Suomesta

- Periaatteessa hyvä idea, mutta STX:ään verrattavaan yritykseen tuskin mahdollisuutta, sillä verkosto hyvin laaja ja erikoistunut
- Esim. Technipin ja Wärtsilän verkostot nähdään selvästi suppeampina
- Tällä hetkellä pienempiä verkostoja muiden yritysten ympärillä, isommat verkostoyritykset voivat toimia vetureina pienemmille
- Muiden laivatyyppien valmistus ei työllistä luksustuotteita valmistavia laivasisustusyrityksiä → uudet kohteet löydettävä maapuolelta
- Tulevaisuuden veturiyritys keskittynee nykyistä enemmän osaamisen ja projektihallinnan vientiin kuin fyysiseen rakentamiseen
- Onko parempi yksi veturiyritys, jolloin myös riskit ovat suurempia, vai useiden pienempien verkostojen muodostama kokonaisuus?

Arvio alihankkijoiden tilanteesta

- Alihankkijoina käytetty paljon ulkomaisia yrityksiä ja niiden osuus on vähentynyt merkittävästi
- Yrityksissä, joille alihankkijoiden työpanos on merkittävä, verkostosta halutaan pitää kiinni vaikeinakin aikoina, mutta ellei kiinteää kumppanuutta ole, uusi verkosto voidaan haalia nopeasti tilalle
- Alihankkijoilla tilausten kysyntä vähentynyt merkittävästi
- Mahdollisuus kansainvälistyä tulee isompien yritysten kautta, harvalla on mahdollisuus yksin lähteä kansainvälistymään, sillä kanavat puuttuvat
- Mahdollisuutena on suuremman yrityksen lähteminen ulkomaille, jolloin se voi vetää perässään kotimaisia verkostoyrityksiä
- Kakkos- ja kolmostason alihankkijoiden tilannetta kokonaisuudessaan melko vaikea arvioida

Julkisen sektorin näkemyksiä

- On todennäköistä, ettei telakka ainakaan vuoteen saa uutta tilausta, mutta vahvan osaamisen vuoksi uskoa uuden tilauksen saamiseen on
- TE-keskuksen arvion mukaan Turun telakan hiljenemisen vaikutukset alueella olisivat noin 8 000 htv ja yhteisöverojen pienenemisen kautta vaikutukset aluetalouteen merkittävät
- TE-keskuksen arvion mukaan alueen noin 30 kokonaistoimittajasta noin puolet selviää svantovaiheesta hankkimalla tukijalkoja muilta toimialoilta
- Alueelle tyypillinen teollisuus on pitkälti alihankintaa ja vaikeuksia on odotettavissa
- Yhteistyö meriteollisuusyritysten kanssa vilkasta ja kaikki tukimuodot käytettävissä, mutta oleellista on, että yrityksiltä löytyy oma visio kannattavasta liiketoiminnasta

Johtopäätökset (1)

- Turun telakka ja ympärillä toimiva meriteollisuuden verkosto on erittäin merkittävä työllistäjä, joten ilman uusia tilauksia työpaikkojen määrä vähenee rajusti: irtisanottavien määrä on v. 2010 aikana vähintään satoja ja lomautettujen tuhansia
  - Turun työttömyysprosentti nousisi nykyisestä 12 %:sta 14–15 %:iin (ilman välillisiä vaikutuksia)
  - Varsinais-Suomen työttömyysprosentti nousisi 9 %:sta 12–13 %:iin (ilman välillisiä vaikutuksia)
  - Aluetaloudelliset kerrannaisvaikutukset ovat todella huomattavat
  - Rakennemuutosalueeksi nimeämisen kriteerit täyttyisivät
- Pidemmän aikavälin rakennemuutos näköpiirissä: kun uusia tilauksia taas saadaan, meriteollisuus ei työllistä yhtä paljon väkeä kuin nyt
  - Toiminnan tehostaminen mm. teknologisen kehityksen ansiosta
  - Ulkomaisen työvoiman lisääminen

Johtopäätökset (2)

- Turun telakan merkitys alueen verkostoyrityksille on erittäin suuri
  - Monien yritysten toimituksista valtaosa menee Turun telakalle
  - Varsinkin sisustusalan yrityksille Turun telakka on usein ainoa meripuolen asiakas, eivätkä muut alustyypit tai maapuolen toimitukset voi korvata suuren risteilyaluksen volyymia
- Positiivista on kuitenkin se, että yritykset ovat aktiivisesti varautuneet telakan tilausten ainakin tilapäiseen hiljenemiseen
  - Korvaavia markkinoita on etsitty maapuolelta ja jonkin verran maailmalta
  - Aktiivista tuotekehitystä ja innovointia
  - Tosiasia kuitenkin on, että vastaavaa volyymia ei saada mistään muualta
    - Työvoiman vähennystarvetta on useimmissa yrityksissä

Johtopäätökset (3)

- Uuden laivatilauksen/-tilauksien saaminen on ehdottomasti tärkein ja tehokkain laivanrakennuksen jatkumisen takaava asia
  - Tuet pitäisi kohdistaa niin, että aktivoivat tilaajia (tuet suoraan varustamoille, esim. tax lease, rahoitusjärjestelyjen takaaminen)
  - Valtion alustilaukset toimisivat hätäapuna, jolla yhdessä pienten muiden projektien kanssa pysyttäisiin hengissä pahimman vaiheen yli
- Koulutukseen pitää panostaa nyt, kun työt vähenevät
  - Osaamisen ylläpito ja kehittäminen, jotta ollaan entistä kilpailukykyisempiä, kun uusista tilauksista taas kilpaillaan
  - Räätelöitävä yritysten todellisen tarpeen mukaan, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö erittäin tärkeää

Johtopäätökset (4)

- Alueellisten julkisen sektorin toimijoiden tärkein tehtävä ja mahdollisuus on toimia viestinvälittäjänä
  - Tilanteen vakavuus on saatettava montaa eri kanavaa hyödyntäen eduskunnan ja hallituksen tietoisuuteen, sillä tehokkaat tukitoimet vaativat valtiotason toimia, alueelliset resurssit eivät riitä
  - Alueen kansanedustajat keskeisessä roolissa
- Toimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi, osin ollaan jo nyt myöhässä
- Meriteollisuuden säilyttäminen vaatii laajaa yhteistyötä
- Tulevaisuuden uskoa yrityksissä löytyy
  - Laivanrakennus Turussa jatkuu, mutta kilpailu kiristyy
  - Kilpailukyvyn parantaminen ja toiminnan tehostaminen avainasemassa
  - Toimiva alueellinen verkosto on mahtava ja ainutlaatuinen voimavara, josta kannattaa pitää huolta

KIITOS!

